

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра психології та здоров'я людини

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	053 «Психологія»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Соціально-гуманітарний
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	C Соціальні науки, журналістика та інформація

Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за спеціальністю 053 «Психологія», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Укладач О. В. Скуловатова. Біла Церква: БНАУ, 2025. 17 с.

Розробник: О.В. Скуловатова, канд. психол. наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та здоров'я людини (протокол № 1 від 13.08.2025 р.)

В. о. завідувача кафедри психології
та здоров'я людини

Олена ХОМЧУК

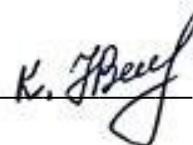
Гарант ОП

Олена ХОМЧУК

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету
(Протокол № 01 від 26.08.2025 р.)

Голова методичної ради, доцент

Інна КОВАЛЬЧУК

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»	6
5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	10
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	11
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	12
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	13
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	14
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	14

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Відповідно до навчального плану на 2025–2026 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Психологія девіантної поведінки» передбачено 90 академічні години (3 кредити ECTS), з яких для денної форми навчання виділено: аудиторних – 48 годин (лекції – 16 год, практичні заняття – 32 год), самостійна робота студентів – 42 години.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено у таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова	
Змістових модулів – 3	Спеціальність 053 «Психологія»	<i>Рік підготовки:</i>	
Загальна кількість академічних годин – 90		3-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		6-й	8-й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6.	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	16 год.	8 год.
		<i>Практичні</i>	
		32 год.	16 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		42 год.	66 год.
		Підсумковий контроль: залік	

Мета курсу: Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системного та науково обґрунтованого представлення про психологічні механізми, закономірності та різновиди девіантної поведінки особистості, розуміння соціально-психологічних, біологічних, вікових та індивідуально-особистісних факторів її виникнення та розвитку.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Особлива увага приділяється розвитку професійних компетентностей майбутніх психологів щодо роботи з групами ризику, проведення профілактичних програм та застосування сучасних психологічних методів допомоги особам із девіантними формами поведінки.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання). СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій. СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту
Програмні результати навчання (ПРН)	ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційнокомунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника. ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають

	<p>інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПР15. Відповідально ставитись до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p>ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p> <p>ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.</p>
--	--

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»

Тема 1. Девіантна поведінка як психологічний феномен

Тема розкриває поняття соціальної норми та відхилення, основні критерії визначення девіантної поведінки та її місце у структурі соціальної поведінки особистості. Розглядаються основні види девіантної поведінки, їх функції в суспільстві та сучасні підходи до психологічного аналізу девіацій.

Тема 2. Теоретичні підходи до пояснення девіантної поведінки

У темі аналізуються класичні та сучасні теорії девіантної поведінки: біологічні, психодинамічні, когнітивно-поведінкові та соціально-психологічні концепції. Особлива увага приділяється поясненню механізмів формування девіацій та можливості інтеграції різних теоретичних підходів у практичній діяльності психолога.

Тема 3. Особистісні фактори девіантної поведінки

Тема присвячена аналізу психологічних особливостей особистості, що підвищують ризик девіантних проявів: рівень самоконтролю, самооцінка, емоційна нестабільність, агресивність, імпульсивність та вплив психологічних травм. Розглядаються індивідуально-психологічні механізми формування девіантних поведінкових стратегій.

Тема 4. Соціально-психологічні чинники формування девіантної поведінки

В межах теми досліджується вплив соціального середовища на формування девіантної поведінки: роль сім'ї, освітнього середовища, референтних груп та соціально-економічних умов. Аналізуються процеси соціалізації, соціальної дезадаптації та групового тиску як важливі фактори виникнення девіацій.

Тема 5. Основні форми девіантної поведінки

Тема охоплює класифікацію та психологічні характеристики основних форм девіантної поведінки: агресивної, делінквентної, адиктивної, аутоагресивної та соціально ізольованої. Розглядаються поведінкові прояви, психологічні механізми їх виникнення та типові фактори ризику.

Тема 6. Вікові особливості девіантної поведінки

У темі аналізуються особливості прояву девіантного поведіння у різні

вікові періоди — дитинство, підлітковий та юнацький вік, а також фактори, що зумовлюють вікову специфіку девіацій. Розглядаються психологічні ризики розвитку девіантних форм поведінки та можливості їх ранньої профілактики.

Тема 7. Психологічна діагностика девіантної поведінки

Тема присвячена принципам, методам та етапам психологічної діагностики девіантної поведінки. Розглядаються можливості використання спостереження, бесіди, анкетування та психодіагностичних методик для виявлення факторів ризику та визначення напрямів подальшої психологічної роботи.

Тема 8. Профілактика та корекція девіантної поведінки

В межах теми висвітлюються основні підходи до психологічної профілактики та корекції девіантної поведінки, рівні профілактичної роботи, психокорекційні методи та роль психолога у роботі з групами ризику. Розглядаються принципи розробки профілактичних програм та міждисциплінарна взаємодія фахівців.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	л	п	інд	СР	всього	л	п	інд	СР
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи девіантної поведінки										
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи девіантної поведінки	10	2	2		6		1	2		8
Тема 1. Девіантна поведінка як психологічний феномен	12	2	2		8		1	2		8
Тема 2. Теоретичні підходи до пояснення девіантної поведінки	12	2	2		8		1	2		8
Тема 3. Особистісні чинники девіантної поведінки		6	6		22		1	2		8
Разом за модуль 2 Соціально-психологічні та вікові аспекти девіантної поведінки										
Змістовий модуль 2. Соціально-психологічні аспекти девіантної поведінки	14	4	2		8		1	2		8
Тема 4. Соціально-психологічні фактори формування девіантної поведінки	14	2	4		8		1	2		8
Тема 5. Форми девіантної поведінки	12	2	2		8		1	2		8
Тема 6. Вікові особливості девіантної поведінки	40	8	8		24		1	2		8

Разом за модуль 3 Діагностика, профілактика та корекція девіантної поведінки										
Змістовий модуль 3. Діагностика та профілактика девіантної поведінки	12	2	2		8		1	2		8
Тема 7. Психологічна діагностика девіантної поведінки	12	2	2		8		1	2		8
Тема 8. Профілактика та корекція девіантної поведінки	14	2	4		8		1	2		8
Всього годин	90	28	14		42		8	16		66

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, СР – самостійна робота студентів, в т.ч. індивідуальні завдання.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть годин
Змістовий модуль I. Теоретичні основи девіантної поведінки	
Тема 1. Девіантна поведінка як психологічний феномен	2
Тема 2. Теоретичні підходи до пояснення девіантної поведінки	2
Тема 3. Особистісні фактори девіантної поведінки	2
Змістовий модуль 2. Соціально-психологічні та вікові аспекти девіантної поведінки	
Тема 4. Соціально-психологічні чинники формування девіантної поведінки	2
Тема 5. Основні форми девіантної поведінки	2
Тема 6. Вікові особливості девіантної поведінки	2
Змістовий модуль 3. Діагностика, профілактика та корекція девіантної поведінки	
Тема 8. Психологічна діагностика девіантної поведінки	2
Тема 9. Профілактика та корекція девіантної поведінки	2

6.2. Практичні заняття

Тема практичного заняття	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні основи девіантної поведінки</i>	
Соціальна норма і девіація: аналіз критеріїв відхилень поведінки	4
Порівняльний аналіз психологічних теорій девіантної поведінки	4
Особистісні характеристики як фактори ризику девіантної поведінки	2
Психологічні механізми формування девіантних поведінкових стратегій	4
<i>Змістовий модуль 2. Соціально-психологічні та вікові аспекти девіантної поведінки</i>	
Вплив сімейного виховання на формування девіантної поведінки	4
Роль групи однолітків і соціального середовища у формуванні девіацій	2
Агресивне та делінквентне поведіння: психологічний аналіз випадків	2
Адиктивне поведіння: психологічні причини та механізми розвитку	2
Соціальна ізоляція та аутоагресивні форми поведінки	2
Девіантне поведіння у підліткового віку: фактори ризику	2
Девіантне поведіння у юнацького віку: соціально-психологічні особливості	2
<i>Змістовий модуль 3. Діагностика, профілактика та корекція девіантної поведінки</i>	
Методи психологічної діагностики девіантної поведінки	2
Аналіз психодіагностичних методик виявлення факторів ризику	2
Первинна профілактика девіантної поведінки в освітньому середовищі	2
Психокорекційні підходи у роботі з девіантною поведінкою	2
Розробка профілактичних програм та психологічних рекомендацій	2
Всього	42

6.3. Самостійна робота

Основними завданнями самостійної роботи слухачів є підготовка і виконання поточних навчальних завдань, згідно з переліком компетенцій, у межах кожної теми навчальної програми, а також самостійне опрацювання окремих питань дисципліни. У процесі самостійної роботи студенти мають опиратися на теоретичний матеріал, творчо думати, швидко і вільно орієнтуватися в підборі діагностичного матеріалу, ефективно опановувати психологічні технології розвитку розуміння психології девіантної поведінки.

Теми:

1. Поняття соціальної норми у психології та соціології.
2. Історичний розвиток уявлень про девіантну поведінку.
3. Соціальні функції девіацій у суспільстві.
4. Біологічні передумови формування девіантної поведінки.
5. Роль темпераменту у схильності до девіантних проявів.
6. Самооцінка та рівень самоконтролю як фактори ризику девіантності.
7. Фрустрація та психологічні механізми агресивної поведінки.
8. Вплив психотравмуючих подій на формування девіантної поведінки.
9. Сімейні стилі виховання та їх зв'язок із девіантною поведінкою дітей.
10. Девіантне поведіння у підліткового віку: психологічні причини.
11. Особливості девіантної поведінки у студентської молоді.
12. Гендерні особливості проявів девіантної поведінки.
13. Вплив соціальних мереж та медіа на формування девіантних поведінкових моделей.
14. Булінг і кібербулінг як сучасні форми девіантної поведінки.
15. Адиктивне поведіння: психологічні фактори формування залежностей.
16. Психологічні аспекти алкогольної та наркотичної залежності.
17. Аутоагресивна поведінка та її психологічні механізми.
18. Девіантне поведіння як прояв соціальної дезадаптації.
19. Методи психологічного спостереження у дослідженні девіантної поведінки.
20. Використання психодіагностичних методик у виявленні факторів ризику девіантності.
21. Психологічні засади профілактики девіантної поведінки в освітньому середовищі.
22. Психологічні засади групових профілактичних програм.
23. Психокорекційні підходи у роботі з агресивною поведінкою.
24. Міждисциплінарна взаємодія фахівців у роботі з особами з девіантною поведінкою.
25. Етичні засади діяльності психолога в роботі з девіантною поведінкою.

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання ІНДЗ (*4 год.).

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується

увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

- *на семінарських* заняттях запроваджуються різні навчальні технології: семінар-розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; семінар вирішення ситуаційних вправ; семінар-розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування. Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

В умовах змішаної та дистанційної моделей навчання, коли взаємодія з викладачем відбувається за допомогою застосунків Zoom чи Google Meet для відеоконференцій, освітньої платформи Moodle BNAU для виконання самостійних дослідницьких і підсумкових тестових завдань, файлообмінних соціальних мереж Telegram, Viber, інтерактивна складова навчання здобувачів вищої освіти доповнюється іншими застосунками для зворотного зв'язку: google-форми для опитувань, Google Classroom тощо.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з навчальної дисципліни включає *поточне, тематичне оцінювання* (з тем, визначених для аудиторного обговорення і самостійного опрацювання) та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи. Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання..

Модульний контроль проводиться у тестовій комбінованій формі (комп'ютерне чи на паперових носіях) та виконання проектного/творчого завдання (усно/письмово). Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам в електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі заліку за результатами поточного контролю (тематичного оцінювання, виконання ІНДЗ та модульного контролю) і не передбачає обов'язкової присутності студентів. Результати заліку оприлюднюються в електронному журналі академічної групи до початку екзаменаційної сесії.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання лекційних занять не передбачено. На лекційних заняттях ведеться облік присутності здобувачів для контролю відвідуваності занять.

Бали на практичному занятті здобувачі вищої освіти отримують за виконані практичні завдання, опрацювання джерел, командні проєкти, презентації, активність під час дискусій і виконання практичних завдань.

Бали за самостійну роботу враховують: виконання дослідницьких і творчих завдань індивідуально й колективно, результативну практичну роботу в групі, опрацювання навчально-методичних і довідкових джерел, презентації, активність самостійної пошукової роботи.

Під час модульного контролю передбачені комплексні засоби оцінювання (усно й письмово, під час виконання тестових завдань, дослідницьких і творчих тощо), у тому числі комп'ютерно орієнтовані.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється за результатами поточного (практичні заняття, самостійна робота) та рубіжного (модульного) контролів за десятибальною шкалою – «1», «2», «3», «4» ... «10».

1 бал оцінювання (з заокругленням до цілого числа) відповідає 10 % правильних тверджень у разі усної відповіді, відповідей у тесті, виконаних завдань тощо.

Бали з модульного контролю нараховуються за виконання модульної контрольної роботи.

Відсутність студента на занятті («нб») у розрахунку середнього арифметичного значення (САЗ) приймається як «0».

У кінці семестру обчислюється САЗ всіх отриманих здобувачем вищої освіти оцінок з наступним переведенням його у бали за формулою:

$$\text{БПК} = \text{САЗ} \times k,$$

де БПК – бали з поточного контролю;

САЗ – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок;

k – коефіцієнт для певного виду контролю (практичні заняття, самостійна робота – «3», модульний контроль – «1» для форми підсумкового контролю «екзамен» та «4» для форми підсумкового контролю «залік»).

Результати поточного оцінювання здобувача (за 10-бальною шкалою) виставляються в електронний журнал АСУ БНАУ і автоматично переводяться у 100-бальну шкалу відповідно до розподілу балів за окремі види робіт.

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти

Максимально можлива к-ть	Практичні заняття	Самостій на робота	Модульний контроль	Підсумковий контроль	Загальний бал
-----------------------------	----------------------	-----------------------	-----------------------	-------------------------	------------------

балів, якщо форма підсумкового контролю					
Залік	30	30	40	-	100

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни використовується система інформаційних ресурсів: дидактичні, програмні, мережа Інтернет, бібліографічні, бібліотечні. Серед них інтернет-ресурси, періодичні видання, наукові праці професорсько-викладацького складу, тези та матеріали наукових конференцій.

Засоби унаочнення та взаємодії:

1. Мультимедійні презентації у програмах Microsoft Office Power Point, Canva.
2. Відеоматеріали з каналу Youtube та публічні відеолекції в записі.
3. Роздаткові матеріали – табличні й схематичні основи, інфографіка тощо.
4. Засоби зворотного зв'язку – інтерактивна дошка Padlet, сайт для інтерактивних презентацій і голосування Mentimeter.
5. В умовах дистанційного навчання – застосунки платформи для відеоконференцій Zoom, Google Meet, освітня платформа BNAU MOODLE, Google Classroom.

Необхідне матеріально-технічне забезпечення:

- аудиторного навчання: дошка аудиторна, мебльоване навчальне приміщення, комп'ютерне обладнання (ПК/ноутбук + мультимедійний проєктор), Wi-Fi.
- дистанційного: мережа Інтернет, електронні пристрої, у т.ч. персональні.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Максименко С. Д. Основи клінічної психології: підручник. Київ: Слово, 2022. 496 с.
2. Савчин М. В. Психологія поведінки особистості: навч. посіб. Київ: Академвідів, 2022. 368 с.
3. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Київ: Ліра-К, 2021. 400 с.
4. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Юридична психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 336 с.
5. Кокун О. М. Психологія особистості у кризових ситуаціях: монографія. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 280 с.
6. Панок В. Г. Психологічна допомога особистості в кризових ситуаціях: навч. посіб. Київ: Ніка-Центр, 2021. 280 с.
7. Чепелева Н. В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2022. 320 с.
8. Карамушка Л. М. Психологія девіантної поведінки молоді: навч. посіб. Київ: Каравела, 2023. 300 с.
9. Корольчук М. С. Соціальна психологія девіантної поведінки: навч. посіб. Київ: Київський нац. ун-т, 2022. 290 с.
10. Титаренко Т. М. Психологія особистісних криз: монографія. Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2021. 340 с.

Додаткова

11. Зливков В. Л. Психологія життєвих криз особистості. Київ: Педагогічна думка, 2022. 256 с.
12. Лушин П. В. Психологія змін: теорія та практика. Київ: Ліра-К, 2021. 304 с.
13. Бондарчук О. І. Соціальна психологія ризикованої поведінки: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2023. 260 с.
14. Губенко О. В. Психологічна профілактика адиктивної поведінки: навч.

- посіб. Київ: Академвідів, 2022. 240 с.
15. Кляпець О. Я. Психологія залежностей: навч. посіб. Київ: Каравела, 2021. 280 с.
 16. Дуткевич Т. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 400 с.
 17. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 1007 с.
 18. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2022. 640 с.
 19. Козяр М. М. Психологія соціальної дезадаптації особистості. Львів: Сполом, 2023. 280 с.
 20. Психологія і особистість: наук. журнал. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2021-2024.
 21. Вісник Національного університету оборони України. Серія: Психологія. Київ, 2021-2024.
 22. Сучасні проблеми психології: зб. наук. праць / Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2021-2024.
 23. Практична психологія та соціальна робота: наук.-практ. журнал. Київ, 2021-2024.
 24. Психологічний журнал: наук. журнал. Київ, 2021-2024.

Інформаційні ресурси

25. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
26. Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України: офіційний сайт. URL: <https://psychology-naes-ua.institute>
27. Національна академія педагогічних наук України: офіційний сайт. URL: <https://naps.gov.ua>
28. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua>
29. Портал "Наукова періодика України". URL: <https://journals.uran.ua>
30. Google Scholar: пошукова система наукових публікацій. URL: <https://scholar.google.com>